NAJVYŠŠÍ KONTROLNÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY
Priemyselná 2, 824 73 Bratislava 26

Kancelária predsedu
Odbor komunikácie a styku s verejnosťou

Rozvoj samosprávy je spravidla bez jasných a strategických zámerov

Najvyšší kontrolný úrad (NKÚ) SR zrealizoval kontrolnú akciu zameranú na účinnosť vynakladaných verejných prostriedkov na komunálne služby. Boli pritom použité kontrolórske postupy a techniky vychádzajúce z medzinárodných kontrolórskych štandardov ISSAI pre výkonnostnú kontrolu. Kontrola predovšetkým poukázala na to, že obce napriek schváleným programom rozvoja nevyužívajú svoje rozpočty systémovo podľa programov, ale podľa aktuálnej potreby a možností, čím nezabezpečujú účinné využitie verejných prostriedkov. Slovenská samospráva svoj strategický rozvoj zakladá skôr na intuitívnom pohľade na riešenie horúcich, každodenných problémov, ako na cielenom a plánovanom rozvoji obce, mesta, ktorý by vychádzal z dôkladnej analýzy, definovania merateľných cieľov a modelovania udržateľných projektov. Nielen na národnej, ale aj na miestnej úrovni sa ukazuje, že dlhodobý rozvoj, rozhodovanie o strategických projektoch je viac-menej výsledkom náhodného, a nie cieleného, vecne i analyticky obhájiteľného rozhodovania.

Vzhľadom na to, že zabezpečovanie komunálnych služieb (výstavba, údržba, správa miestnych komunikácií, verejných priestranstiev, obecných zariadení, pamiatok, verejnoprospešné služby, a to najmä nakladanie s komunálnym odpadom, udržiavanie čistoty, verejnej zelene, osvetlenia,...) patrí medzi základné kompetencie a povinnosti samospráv a ich úroveň každodenne ovplyvňuje kvalitu života občanov, sa najvyššia kontrolná inštitúcia rozhodla pre výkonnostnú kontrolu v tejto oblasti. Kontrolóri preverili 30 obcí a štyri mestá s viac ako 2 000 obyvateľmi, čo je 8 % z celkového počtu obcí na Slovensku s viac ako 2000 obyvateľmi. Kontrolované obdobie predstavovali roky 2012 až 2015, pričom NKÚ SR sledoval, aké komunálne služby poskytovali obce svojim obyvateľom, ako napĺňali stanovené zámery a ciele (programy) a do akej miery sú ľudia v obciach spokojní s poskytovanými komunálnymi službami.

Zistenia

Pre účinné nakladanie so svojimi zdrojmi je pre obce dôležité, aby mali jasnú predstavu, aké majú zámery a ciele (čo a kedy chcú dosiahnuť). Jedným zo základných riadiacich nástrojov, ktoré to určujú, sú program hospodárskeho a sociálneho rozvoja (PHSR) a programový rozpočet. Kontrola NKÚ SR ukázala, že nie vždy a vo všetkých samosprávach použitie prostriedkov vychádzalo z týchto programov. Až štvrtina obcí takéto dokumenty buď vôbec nemala, alebo nie v celom kontrolovanom období. Chýbajúce PHSR a programové rozpočty boli vážnym nedostatkom s negatívnym dosahom na účinnosť použitých verejných prostriedkov. Ak obce PHSR a programový rozpočet mali, vo väčšine prípadov boli zostavené nesprávne. V priemere takmer tretina obcí pred ich vypracovaním nezmapovala a neanalyzovala skutočný stav komunálnych služieb, ktorý chceli zmeniť. 80 % obcí svoje ciele a k nim zvolené merateľné ukazovatele orientovalo len na výstup, nie na výsledok, čiže na kvantitu a nie na kvalitu.

Počas kontroly nebolo možné uzavrieť jednu z piatich kľúčových otázok. Až pri 91 % skontrolovaných obcí sa totiž nedalo zodpovedne vyhodnotiť účinnosť prostriedkov použitých na komunálne služby, keďže nemali vždy vhodne a jasne určené merateľné ukazovatele, tie často existovali len formálne, alebo ich obce nemali vôbec. Kontrolóri zároveň zistili, že niektoré samosprávy zabezpečujú len základnú, najnevyhnutnejšiu údržbu, iné realizujú aj rozvojové projekty, najmä s finančnou podporou EÚ. Výdavky na komunálne služby sa odvíjali od rozsahu vykonávaných činností a miestnych podmienok. Najviac prostriedkov za komunálne služby na jedného obyvateľa v sledovanom období vynakladali obce Kapušany (271 eur/1 obyv.), Zohor (261 eur), Nová Baňa (203 eur) či Mútne (200 eur), naopak najmenej týchto päť obcí: Palárikovo (33 eur), Moravské Lieskové (43 eur), Turňa nad Bodvou (46 eur), Liptovské Sliače (46 eur), Maňa (47 eur).

Daniela Bolech Dobáková	Mobil	Telefón	E-mail	Webové sídlo
hovorkyňa	+421 918 765 103	+421 2 501 14 451	daniela.bolech@nku.gov.sk	www.nku.gov.sk

Systematicky aktívne zisťovali spokojnosť priamo u svojich obyvateľov len obce Bojnice, Lovinobaňa, Ľubica, Smolenice a Zohor. Najväčšiu spokojnosť vyjadrili opýtaní so zberom, odvozom a likvidáciou komunálnych a drobných stavebných odpadov, s verejným osvetlením, údržbou cintorínov. Nespokojnosť vnímali naopak pri správe a údržbe miestnych komunikácií a verejnej zelene.

Odporúčania

Najvyššia kontrolná inštitúcia na základe zistení kontrolórov predložila odporúčania nielen obciam, ale aj viacerým ministerstvám. Rezortu financií úrad odporučil, aby vypracoval podrobnú a právne záväznú metodiku, procesný postup pre prípravu, realizáciu a vyhodnocovanie strategických dokumentov, akým PHSR bezpochyby je. Taktiež odporučil posilniť význam PHSR, ktorý by mal byť záväzný a následne premietnutý do rozpočtu. Ministerstvo životného prostredia upozornil na včasné vypracovanie programu odpadového hospodárstva, aby nebol spracovaný so spätnou platnosťou, čo sa pri kontrole ukázalo ako problém. Rezort dopravy má zabezpečiť, aby v zákone určil minimálne obsahové štandardy technickej evidencie miestnych komunikácií. Kontrolóri odporúčajú obciam venovať zvýšenú pozornosť spracovaniu a priebežnej aktualizácii PHSR a aby následne pri tvorbe programového rozpočtu vychádzali zo zámerov a cieľov PHSR.

Kontrolóri NKÚ SR konštatujú, že pokiaľ chcú obce zvyšovať hodnotu, ktorú za svoje peniaze dostávajú ich obyvatelia a využívať verejné prostriedky tak, aby ich manažment viedol k trvalo udržateľnému rozvoju, je nutné, aby si uvedomili kľúčovú úlohu plánovania a programového rozpočtovania. Vzhľadom na to, že obce nepociťovali zo strany štátu takmer žiadnu metodickú podporu pri programovom rozpočtovaní a zostavovaní PHSR, privítali výsledky a odporúčania tejto kontrolnej akcie.

Daniela Bolech Dobáková	Mobil	Telefón	E-mail	Webové sídlo
hovorkyňa	+421/918/765 103	+421/2/501 14 451	Daniela.bolech@nku.gov.sk	www.nku.gov.sk